

Sygn. akt V KS 16/20

POSTANOWIENIE

Dnia 25 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Gierszon (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jacek Błaszczyk

SSN Paweł Wiliński

w sprawie A. Z.

oskarżonego o czyn z art. 148 § 1 k.k.

po rozpoznaniu na posiedzeniu w Izbie Karnej w dniu 25 czerwca 2020 r.,

skargi obrońców oskarżonego,

na wyrok Sądu Apelacyjnego w (...),

z dnia 23 stycznia 2020 r. , sygn. akt II A Ka (...),

na podstawie art. 539e § 1 k.p.k.

postanowił:

1) oddalić skargę;

2) obciążyć oskarżonego A. Z. kosztami postępowania skargowego.

UZASADNIENIE

A. Z. został oskarżony o to, że w dniu 23 listopada 2015 roku, w P., działając z zamiarem ewentualnym pozbawienia życia E. T., tj. przewidując możliwość dokonania jej zabójstwa, po uprzednim popchnięciu jej ze skarpy, w wyniku czego spadła z niej i straciła przytomność, nieprzytomną przemieścił poprzez teren zielony oddzielający skarpe od rzeki Warty, do jej koryta i zepchnął do wody, godząc się na to, że wskutek stanu nieprzytomności i stanu nietrzeźwości, w jakim znajdowała się wyżej wymieniona oraz panujących warunków atmosferycznych - to jest niskiej temperatury powietrza i wody nastąpi jej zgon, tj. o czyn z art. 148 § 1 k.k.

Wyrokiem z dnia 17 kwietnia 2019 r., w sprawie III K (...), Sąd Okręgowy w P. uniewinnił oskarżonego A. Z. od zarzucanego mu przestępstwa.

Apelacje, w których zaskarżono ten wyrok w całości na niekorzyść oskarżonego, wnieśli prokurator oraz pełnomocnicy oskarżycieli posiłkowych.

Prokurator podniósł zarzuty:

1. błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku mających wpływ na treść wydanego orzeczenia, polegającego na uznaniu, iż oskarżony A. Z. nie dopuścił się zarzucanego mu przestępstwa (...);
2. obrazy przepisów postępowania, tj. art. 7 k.p.k., która miała wpływ na treść orzeczenia poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę eksperymentu procesowego z dnia 25 lutego 2016 r., w szczególności nieuwzględnienie celów przeprowadzenia eksperymentu, wpływu takiego, a nie innego doboru pozorantów, niezaangażowania emocjonalnego pozorantów, braku w ich przypadku działania pod wpływem adrenaliny, różnic w warunkach atmosferycznych, co w konsekwencji doprowadziło do wyciągnięcia błędnych wniosków z przeprowadzonego eksperymentu, a w efekcie przyczyniło się do błędu w ustaleniach faktycznych;
1. obrazy przepisów postępowania, tj. art. 5 § 2 k.p.k., która miała wpływ na treść orzeczenia polegającą na twierdzeniu, że w sprawie zachodzą nie dające się rozstrzygnąć wątpliwości odnoszące się do bezpośredniego sprawstwa oskarżonego A. Z., w sytuacji gdy wskazane w uzasadnieniu Sądu luki w materiale dowodowym dotyczącym przebiegu zdarzenia mają charakter pozorny i mogą zostać wyeliminowane poprzez właściwą ocenę zgromadzonego materiału dowodowego, w tym w szczególności poprzez właściwą ocenę wniosków wynikających z eksperymentu procesowego z dnia 25 lutego 2016 r.

W związku z tymi zarzutami oskarżyciel publiczny wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego A. T. - adw. M. K. zarzucił w apelacji:

2. obrazę przepisów postępowania, a to art. 7 k.p.k. w zw. z art. 211 k.p.k. poprzez ich niezastosowanie polegające na dokonaniu oceny eksperymentu procesowego z naruszeniem zasady swobodnej oceny dowodów polegającej na uznaniu, że jego wyniki wykluczają możliwość popełnienia przestępstwa przez oskarżonego, podczas gdy prawidłowa ocena tego dowodu z uwzględnieniem jego sposobu przeprowadzenia i nieprzydatności dla stwierdzenia okoliczności mających istotne znaczenie w sprawie prowadzi do wniosku odmiennego co mogło mieć wpływ na treść orzeczenia skoro Sąd w oparciu o ten dowód uznał, że pokrzywdzona zginęła bez udziału oskarżonego;

3. obrazę przepisów postępowania, a to art. 7 k.p.k. w zw. z art. 175 k.p.k. poprzez ich niezastosowanie polegające na dokonaniu oceny wyjaśnień oskarżonego z naruszeniem zasady swobodnej oceny co polegało na nieprawidłowej i dowolnej weryfikacji różnych wersji wydarzeń podanych przez oskarżonego w jego wyjaśnieniach i uznanie ich za spójną i wiarygodną całość, podczas gdy prawidłowa ocena tego dowodu ze szczególnym uwzględnieniem wyjaśnień, które oskarżony składał spontanicznie prowadzi do wniosku, że w zasadniczej części (tj. potwierdzającej sprawstwo) wyjaśnienia oskarżonego zostały potwierdzone zeznaniami świadków (...) i znajdują potwierdzenie w sposobie zachowywania się oskarżonego bezpośrednio przed jak i po zginieciu pokrzywdzonej;

1. obrazę przepisów postępowania, a to art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k. poprzez jego niezastosowanie i nienależyte uzasadnienie wyroku skutkujące dowolnością w ustaleniach faktycznych w odniesieniu do przebiegu zdarzeń od momentu wejścia przez pokrzywdzoną w Skwer (...) z jednoczesnym stwierdzeniem, iż nie udało się ustalić, co działo się z oskarżonym i pokrzywdzoną między godziną 3:26:28 a 3:31:36.

W związku z tymi zarzutami wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Natomiast dwaj inni pełnomocnicy oskarżycieli posiłkowych A. T. i P. T. - adw. W. W. i adw. M. P. sformułowali w apelacji zarzuty:

1. obrazy przepisów postępowania, mającej wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia:

a) art. 170 § 2 pkt 2 i 5 k.p.k. w zw. z art. 193 § 1 k.p.k. poprzez ich błędne zastosowanie i oddalenie wniosków dowodowych:

1. pełnomocników oskarżycieli posiłkowych z dnia 17 grudnia 2018 roku i Prokuratora Prokuratury Okręgowej w P. z dnia 11 grudnia 2018 roku o zasięgnięcie uzupełniającej opinii biegłego M. R. - specjalisty inżynierii wirtualnej i komputerowego wspomaganie projektowania, na okoliczność ustalenia prędkości poruszania się E. T. (...),

2. pełnomocników oskarżycieli posiłkowych z dnia 17 grudnia 2018 roku o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z dziedziny synergologii na okoliczności wskazane w postanowieniu z dnia 9 stycznia 2019 roku (...),

3. pełnomocników oskarżycieli posiłkowych z dnia 25 stycznia 2019 roku, o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu psychologii śledczej i na okoliczności wskazane w postanowieniu z dnia 29 stycznia 2019 roku (k. 8195), jako nie mającego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy (...),

1. oddalenie w/w wniosków dowodowych pełnomocników oskarżycieli posiłkowych i Prokuratora jako w oczywisty sposób zmierzających do przedłużenia postępowania (...),

b) art. 7 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k. polegające na błędnej i sprzecznej z zasadami prawidłowego rozumowania, wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego oceny materiału dowodowego dokonanej w sprzeczności z pozostałym materiałem dowodowym, przejawiające się w:

1. uznaniu, że wyjaśnienia oskarżonego w części, w których opisuje moment, w którym pokrzywdzona wpadła do Warty, zaś oskarżony jej nie pomógł, są niewiarygodne (...),

2. bezzasadnym wyeliminowaniu i pominięciu przy wydawaniu orzeczenia wyjaśnień oskarżonego w części w której przyznaje się do nieudzielenia

pokrzywdzonej pomocy, podczas gdy sąd winien uznać je za niewiarygodne jedynie w zakresie wskazanej przez oskarżonego strony Mostu (...) po której nastąpiły zdarzenia z 22 na 23 listopada 2015 r., a nie co do całokształtu złożonych wyjaśnień,

1. błędnym uznaniu za niewiarygodne wyjaśnień oskarżonego w części, od momentu, gdy pokrzywdzona uciekła oskarżonemu biegnąc w stronę rzeki, argumentując, że wyjaśnienia te są sprzeczne z zapisem monitoringu, były przez oskarżonego odwołane i rzekomo złożone pod przymusem (...),

2. uznaniu za wiarygodne wyjaśnień A. Z. w części, w której oświadcza, że nie pamięta wydarzeń z nocy z 22 na 23 listopada 2015 roku, argumentując to ilością spożytego alkoholu, podczas gdy oskarżony pamiętał i w szczegółowy sposób opisał ubiór pokrzywdzonej, zawartość jej torebki, ilość, rodzaj i pojemność spożytego przez oskarżonego i pokrzywdzoną alkoholu, wydarzenia sprzed 23 listopada 2015 roku godz. 03:26:38 jak i po 23 listopada 2015 roku godz. 03:31:36, a materiał dowodowy w postaci nagrań monitoringu potwierdza w tym zakresie wyjaśnienia oskarżonego, co jednoznacznie wskazuje, iż niepamięć A. Z. co do okoliczności śmierci E. T. jest wybiórcza, stanowi przyjętą linię obrony, a oświadczenia o niepamięci z powodu upojenia alkoholowego nie zasługują na wiarę,

1. uznaniu za wiarygodne wyjaśnienia oskarżonego w części, w której wskazał, że z uwagi na fakt, że był pod znacznym wpływem alkoholu nie pamięta całej drogi oraz jak wrócił do domu i przyjęcie przez Sąd, że znaczne upojenie alkoholowe wynika nie tylko z wyjaśnień oskarżonego lecz także z zapisu monitoringu i zeznań świadków według których, oskarżony kilkakrotnie się przewracał (...),

2. bezpodstawnym przyjęciu przez Sąd, że na wiarę zasługują wyjaśnienia oskarżonego, w których oświadczył, że nie pamięta, czy znajdował się na przystanku przy skrzyżowaniu przy ul. K. i S. w stronę dworca PKP i fakt odnalezienia dowodu osobistego E. T. na tym przystanku nie świadczy o tym, aby oskarżony celowo go tam wyrzucił (...),

3. przyjęciu, że wyjaśnienia oskarżonego złożone na rozprawie w dniu 3 stycznia 2017 roku zasługują na wiarę, podczas gdy dokładna ich analiza wskazuje,

że stanowią one jedynie przyjętą przez A. Z. taktykę procesową i linię obrony kreowania się na osobę pokrzywdzoną czynnościami procesowymi podejmowanymi przez organy ścigania (...),

4. bezkrytycznym przyjęciu, że okoliczność „rozpytania” oskarżonego przez K. C., B. N. i R. B., w tym poruszania przez K. C. wątków z życia prywatnego, pozwala na przyjęcie, że oskarżony był nakłaniany do tego, by przyznać się do zabójstwa (...),

5. uznaniu, że przeprowadzony w dniu 25 lutego 2016 roku eksperyment procesowy wykluczył możliwość przypisania oskarżonemu odpowiedzialności za zabójstwo E. T., podczas gdy Sąd całkowicie pominął okoliczność, iż eksperyment ten był przeprowadzany w warunkach jedynie zbliżonych do warunków występujących w dniu zdarzenia i przez osoby o właściwościach fizycznych zbliżonych do właściwości oskarżonego, a ponadto pozoranci wykonywali czynności według znanego im scenariusza (...),

6. przyjęciu, że eksperyment procesowy przeprowadzony w dniu 25 lutego 2016 roku wykluczył możliwości przypisania oskarżonemu odpowiedzialności za zabójstwo E. T., albowiem gdyby oskarżony dopuścił się zarzucanej mu zbrodni, potrzebowałby czasu na zastanowienie, czy refleksję (...),

1. przyjęciu przez Sąd, że wątpliwości budzi brak motywu, jakim miałby się kierować oskarżony, podczas gdy doświadczenie życiowe składu orzekającego winno prowadzić do wniosku, że popełnianiu czynu zabronionego nie musi towarzyszyć żaden motyw,

2. przyjęcie, że zebrany w sprawie materiał dowodowy nie wskazuje, aby pokrzywdzona mogła uciekać przed pobudzeniem seksualnym ze strony oskarżonego (...),

3. nieprawidłowej ocenie, że relacje oskarżonego, które przekazywał świadkom w niniejszej sprawie, w których podawał różne wersje wydarzeń, w szczególności miejsca zakończenia wspólnej drogi z pokrzywdzoną, wynikają z faktu upojenia alkoholowego i niepamięci (...),

4. błędnej ocenie przez Sąd I instancji, że niemal dwukrotne zwiększenie prędkości przez oskarżonego, co wynika z opinii biegłego z dziedziny antropologii i inżynierii wirtualnej, wynika tylko i wyłącznie z faktu podtrzymywania i prowadzenia E. T. (...),

5. nieuwzględnieniu przez Sąd zeznań M. Z., w części w której oświadczyła, że „nigdy wcześniej nie zdarzyło się by A. zadzwonił w nocy pod wpływem alkoholu informując, że nie wie gdzie jest” (...),

1. nieuwzględnieniu przy ocenie całokształtu materiału dowodowego i uznaniu za niewiele wnoszące do sprawy zeznań świadków W. C. i A. M., pracownic stacji (...), będącymi pierwszymi osobami, które widziały oskarżonego zaledwie kilka minut po zdarzeniu (...),

2. nieuwzględnieniu przy ocenie całokształtu materiału dowodowego i uznaniu za wiarygodne, ale niewiele wnoszące do sprawy zeznań A. M. (...),

3. nieuwzględnieniu przebiegu przeprowadzanego badania wariografem jak i żądania przerwania badania przez oskarżonego przy ocenie wiarygodności i znaczenia pozostałych dowodów dla rozstrzygnięcia sprawy (...),

4. nieuwzględnieniu przy ocenie całokształtu dowodowego zeznań świadka P. G., funkcjonariusza Policji (...),

5. bezpodstawnym uznaniu że w sposób niebudzący wątpliwości P. P. złożył zeznania, które nie zasługują na wiarę (...),

6. błędnej ocenie, że materiał dowodowy wykluczył możliwość popełnienia przez oskarżonego zbrodni zabójstwa E. T. (...),

c) art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 28 § 4 k.p.k. w zw. z art. 170 § 5 k.p.k. w zw. z art. 4 § 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r., Prawo o ustroju sądów powszechnych poprzez rozpoznanie wniosków dowodowych Prokuratora z dnia 11 grudnia 2018 roku i pełnomocników oskarżycieli posiłkowych z dnia 17 grudnia 2018 roku na posiedzeniu w składzie jednego sędziego zawodowego, podczas gdy przepis art. 28 § 4 k.p.k. stanowi, że sprawach o przestępstwa, za które ustawa przewiduje

karę dożywotniego pozbawienia wolności, sąd orzeka w składzie dwóch sędziów i trzech ławników, przy czym skład ten dotyczy także rozpoznania wniosków dowodowych,

2. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, mający wpływ na treść orzeczenia polegający na:

1. ustaleniu, że oskarżony w chwili zdarzenia z 22 na 23 listopada 2015 roku był pod wpływem alkoholu powodującym u niego zaniki pamięci (...),

2. ustaleniu, że przeprowadzony w dniu 25 lutego 2016 roku eksperyment procesowy wyklucza możliwość dokonania przez oskarżonego zabójstwa E. T., albowiem pozoranci przemieszczali się według przyjętego scenariusza w czasie dłuższym niż oskarżony, podczas gdy zasady doświadczenia życiowego wskazują, że adrenalina i emocje towarzyszące dokonaniu zbrodni zabójstwa wzmacniają możliwości fizyczne sprawcy,

3. przyjęciu, że nie jest możliwym, aby oskarżony opisał szczegółowo przebieg zbrodni albowiem nie pamiętał wydarzeń z 22 na 23 listopada 2015 roku z powodu upojenia alkoholowego (...),

4. ustaleniu, że istotne zwiększenie prędkości podczas zdarzeń z dnia 22 na 23 listopada 2015 roku stanowią oczywistą konsekwencję, że drogę od Mostu (...) oskarżony pokonywał bez obecności E. T., podczas gdy ocena zgromadzonego materiału dowodowego, w szczególności nagrań monitoringu, billingów z godzin nocnych 23 listopada 2015 roku, winna prowadzić do ustalenia, że niemal dwukrotnie zwiększona prędkość przeczy ustaleniu, że oskarżony był pod znacznym wpływem upojenia alkoholowego oraz świadczy o działaniu w warunkach adrenaliny,

5. ustaleniu, że podczas rozpytania oskarżonego przez K. C., R. B. i B. N., A. Z. był dopytywany, czy nie zabił pokrzywdzonej przez co mógł mieć wrażenie, że jest do tego nakłaniany, podczas gdy materiał dowodowy nie daje podstaw do takiego przyjęcia i w tej sferze ustalenia sądu mają charakter spekulacji,

6. ustaleniu, że w sprawie zachodzą wątpliwości, których nie da się usunąć, podczas gdy postępowanie dowodowe wykazało, że istnieją dowody pozwalające na usunięcie wątpliwości, czego sąd zaniechał.

Mając na względzie powyższe uchybienia pełnomocnicy oskarżycieli posiłkowych A. T. i P. T. wniesli o uchylenie zaskarżonego wyroku i o przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Wyrokiem z dnia 23 stycznia 2020 r., w sprawie II Aka (...), Sąd Apelacyjny w (...) po rozpoznaniu wniesionych apelacji uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w P. do ponownego rozpoznania. Uzasadniając swoją decyzję Sąd Apelacyjny w (...) stwierdził, że wniesione apelacje uznał za częściowo zasadne i doszedł do przekonania, iż uniewinnienie oskarżonego było nieuzasadnione. Zdaniem tego Sądu w ramach skargi wniesionej w sprawie przez oskarżyciela publicznego istnieją dowodowe podstawy, aby przypisać oskarżonemu przestępstwo z art. 162 § 1 k.k. Mając zatem na uwadze ograniczenia wynikające z art. 454 § 1 k.p.k. zaszła konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania zgodnie z art. 437 § 2 k.p.k.

Obrońcy oskarżonego A. Z. zaskarżyli ten wyrok w całości skargą na wyrok sądu odwoławczego, o której mowa w art. 539a § 1 k.p.k. Podnieśli w niej zarzuty naruszenie prawa, które miało istotny wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie naruszenie następujących przepisów prawa procesowego:

1. art. 437 k.p.k. poprzez niewłaściwe zastosowanie tego przepisu, gdyż doszło do uchylenia przez Sąd Apelacyjny w całości zaskarżonego uniewinniającego wyroku Sądu Okręgowego w P. Wydział III Karny z dnia 17 kwietnia 2019 r., III K (...) i przekazania sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, pomimo niezastnienia ku temu podstaw do wydania tego orzeczenia kasatoryjnego,

1. art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k. w zw. z art. 454 k.p.k. poprzez niewłaściwe zastosowanie tych przepisów i uchylenie przedmiotowego wyroku oraz przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, bo Sąd odwoławczy nie może skazać oskarżonego, który został uniewinniony w pierwszej instancji, a

konieczne jest przeprowadzenie na nowo przewodu w całości, podczas gdy konieczność ponownej oceny przeprowadzonych dowodów nie mieści się w kręgu podstaw wyroku kasatoryjnego, zwłaszcza wtedy, gdy Sąd odwoławczy zasadnie nie wskazał, jakich kardynalnych uchybień art. 7 k.p.k. dopuścił się sąd *meriti*, wbrew twierdzeniu Sądu odwoławczego - dowody wcale nie zostały ocenione w sposób dowolny, a ujawnione zostały zgodnie z prawem i przeprowadzono je zgodnie z regułami procesowymi, ponadto - Sąd odwoławczy nie dostrzegł wystąpienia jakiejkolwiek bezwzględnej przyczyny odwoławczej, ani też nie wyraził przeświadczenia o niezbędności przypisania A. Z. winy, czemu stałby w instancji odwoławczej na przeszkodzie art. 454 § 1 k.p.k.

Podnosząc powyższe zarzuty obrońcy wniesli o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy A. Z. Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania. Na podstawie art. 539b § 2 k.p.k. obrońcy wniesli także o wstrzymanie wykonania zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w (...).

Uzasadniając zarzuty sformułowane w skardze na wyrok sądu odwoławczego obrońcy szczegółowo przedstawili stanowisko reprezentowane przez nich podczas postępowania przed Sądem I instancji oraz negatywną ocenę wniesionych w sprawie apelacji, jak również orzeczenia Sądu II instancji. Dopiero na s. 36-39 uzasadnienia skargi podnieśli argumenty dotyczące zasadności podniesionych w skardze zarzutów.

W odpowiedzi na skargę prokurator wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga obrońców jest niezasadna.

Tak tylko można ocenić sformułowane w niej dwa zarzuty.

W pierwszym z nich skarżący odnieśli się ogólnie do braku podstaw do wydania wyroku kasatoryjnego. Natomiast w drugim zarzucili niewłaściwe zastosowanie art. 454 § 1 k.p.k., który został wskazany przez Sąd Apelacyjny w (...) jako podstawa uchylenia wyroku Sądu Okręgowego w P. i przekazania mu sprawy do ponownego rozpoznania, gdy tymczasem - zdaniem skarżących - tą podstawą

była konieczność ponownej oceny materiału dowodowego, która to okoliczność nie została wymieniona w art. 437 k.p.k. Skarżący wyrazili również swoje stanowisko, zgodnie z którym Sąd II instancji nie rozpoznał zarzutów apelacyjnych w prawidłowy sposób, gdyż ocena dowodów przeprowadzona przez Sąd I instancji mieściła się w granicach swobodnej oceny dowodów, o której mowa w art. 7 k.p.k.

Tak sformułowane zarzuty wymagają w pierwszej kolejności identyfikacji podstaw wydania przez Sąd Apelacyjny wyroku kasatoryjnego. W pkt 4.1. uzasadnienia tego wyroku Sąd Apelacyjny stwierdził, że wskutek rozpoznania podniesionych w przywołanych powyżej apelacjach zarzutów doszedł do przekonania, iż uniewinnienie oskarżonego A. Z. było nieuzasadnione. W ramach skargi oskarżyciela publicznego należy mu bowiem przypisać przestępstwo o innej kwalifikacji prawnej, a mianowicie przestępstwo nieudzielenia pomocy z art. 162 § 1 k.k. Zatem wbrew twierdzeniom zawartym w skardze na wyrok sądu odwoławczego, Sąd Apelacyjny nie wskazał jako powodu uchylenia wyroku Sądu Okręgowego konieczności ponownej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego.

Zgodnie z art. 437 § 2 k.p.k. *in fine* uchylenie przez sąd odwoławczy orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić wyłącznie w wypadkach wskazanych w art. 439 § 1, art. 454 k.p.k. lub jeżeli jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości. Tym samym zaistnienie podstaw z art. 454 k.p.k. nie wymaga wystąpienia jednocześnie konieczności przeprowadzenia na nowo przewodu w całości. Jeśli jednak sąd stwierdzi zaistnienie podstawy do uchylenia wyroku wynikającej z art. 454 § 1 k.p.k., to konsekwencją tej decyzji procesowej będzie potrzeba przeprowadzenia przez Sąd I instancji ponownego postępowania, w tym dokonania ponownej oceny dowodów.

Z taką sytuacją mamy do czynienia w badanej sprawie. W pkt 5.3.2. uzasadnienia wyroku, który stanowi jego część poświęconą zapatrywaniom prawnym i wskazaniom co do dalszego postępowania, Sąd II instancji stwierdził, że przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy jest zobligowany do dokonania „raz jeszcze dokładnej, wnikliwej oceny” zebranego materiału dowodowego. Tym samym potrzeba ponownej oceny zebranego materiału dowodowego nie stanowiła w badanej sprawie przyczyny uchylenia wyroku przez Sąd II instancji i przekazania

sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji. Sąd odwoławczy odniósł się do potrzeby ponownej oceny dowodów tylko w aspekcie konsekwencji wydanego przez ten Sąd orzeczenia kasatoryjnego, nie zaś jako przyczyny wydania tego orzeczenia. Dobitnie świadczy o tym miejsce rozważań Sądu poświęconych potrzebie ponownej oceny dowodów w strukturze uzasadnienia wyroku Sądu odwoławczego. Mowa jest o tym bowiem we wspomnianym już pkt 5.3.2. dotyczącym wskazań co do dalszego postępowania, a nie w pkt 4.1. zawierającym powody uchylenia wyroku Sądu I instancji.

Dostrzegając te zaszłości procesowe ocena zasadności przedmiotowej skargi wymaga nadto sprawdzenia, czy w badanej sprawie zaistniały przesłanki do zastosowania art. 454 § 1 k.p.k., czy też uzasadnienie wyroku Sądu odwoławczego nie pozwala na taki wniosek i rzeczywiste powody uchylenia wyroku Sądu I instancji były inne. Przypomnieć zatem należy, że zgodnie z uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2018 r., w sprawie I KZP 13/17 (OSNKW 2018 z. 3, poz. 23): *„W wypadku reguły ne peius z art. 454 § 1 k.p.k., kontrola skargowa obejmuje ocenę prawidłowości zastosowania tego przepisu pod kątem spełnienia warunku, że sąd odwoławczy «nie może skazać oskarżonego». Wymaga to wykazania przez ten sąd, że gdyby nie stwierdzone uchybienie, to mógłby zapaść wyrok skazujący, ale jego wydanie nie jest dopuszczalne w instancji odwoławczej z uwagi na zakaz takiego orzekania. Dopiero wówczas zaskarżony wyrok podlega uchyleniu, a sprawa zostaje przekazana sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania”*. Problematyka kontroli wyroku sądu odwoławczego z perspektywy prawidłowego powołania reguły *ne peius* jako podstawy wydania wyroku kasatoryjnego rozwinięta została w uchwale siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2018 r., I KZP 10/18 (OSNKW 2018 z. 11 poz. 73), zgodnie z którą: *„Możliwość uchylenia wyroku uniewinniającego, umarzającego albo warunkowo umarzającego postępowanie karne i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania związana z regułą ne peius określoną w art. 454 § 1 k.p.k. (art. 437 § 2 zd. drugie k.p.k.) zachodzi dopiero wtedy, gdy sąd odwoławczy - w wyniku usunięcia stwierdzonych uchybień stanowiących jedną z podstaw odwoławczych określonych w art. 438 pkt 1-3 k.p.k. (czyli np. po uzupełnieniu postępowania dowodowego, dokonaniu prawidłowej oceny dowodów, poczynieniu*

prawidłowych ustaleń faktycznych) - stwierdza, że zachodzą podstawy do wydania wyroku skazującego czemu stoi na przeszkodzie zakaz określony w art. 454 § 1 k.p.k. Sama tylko możliwość wydania takiego wyroku w ponownym postępowaniu przed sądem pierwszej instancji jest niewystarczająca dla przyjęcia wystąpienia reguły ne peius określonej w art. 454 § 1 k.p.k.”

Dokonując z tej perspektywy kontroli wyroku Sądu odwoławczego, stwierdzić należy, że rozpoznając apelacje wniesione w niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny uznał za zasadne i częściowo zasadne sformułowane w tych apelacjach zarzuty błędu w ustaleniach faktycznych, naruszenia art. 5 § 2 k.p.k. oraz art. 7 k.p.k. Z uzasadnienia wyroku Sądu odwoławczego wynika jednak, że nie chodzi o wszystkie ustalenia faktyczne poczynione w sprawie oraz o ocenę wszystkich przeprowadzonych w sprawie dowodów. Świadczy o tym, podanie przez Sąd odwoławczy w pkt 2.1.2. uzasadnienia wyroku, jako faktu nieudowodnionego, okoliczności odpowiadających opisowi czynu zarzucanego A. Z. w akcie oskarżenia oraz zawarte w pkt 5.3.2. uzasadnienia zobowiązanie sądu ponownie rozpoznającego sprawę do uwzględnienia przy ocenie dowodów zapatrywań prawnych Sądu II instancji dotyczących sposobu traktowania zeznań funkcjonariuszy Policji, o których mowa w pkt 2.2. uzasadnienia wyroku, wskazanej tam notatki urzędowej z dnia 3 grudnia 2015 r. oraz eksperymentu procesowego z dnia 25 lutego 2015 r. Dowody te stanowić miały podstawę ustaleń faktycznych potwierdzających zarzut popełnienia przez oskarżonego przestępstwa z art. 148 § 1 k.k. Sąd odwoławczy odniósł się do nich w pkt 2.2.2. uzasadnienia poświęconego dowodom nieuwzględnionym przy ustaleniu faktów. W tej części uzasadnienia Sąd II instancji stwierdził wręcz, że w sprawie nie dysponowano żadnym dowodem, z którego miałoby wynikać, iż oskarżony dokonał wobec E. T. zbrodni zabójstwa. Sąd uzasadnił, dlaczego w jego ocenie takie ustalenia nie mogą wynikać z nadmienionych wcześniej dowodów.

Jednocześnie Sąd Apelacyjny stwierdził, że prawidłowa ocena pozostałych dowodów pozwala na dokonanie ustaleń, z których wynika, iż oskarżony dopuścił się przestępstwa nieudzielenia pomocy człowiekowi znajdującemu się w położeniu grożącym bezpośrednim niebezpieczeństwem utraty życia lub ciężkiego

uszczerbku na zdrowiu z art. 162 § 1 k.k. Do takiego wniosku doprowadziła go odmienna od dokonanej przez Sąd I instancji ocena niektórych dowodów. Nadmienić należy, że uniewinniając A. Z. od zarzutu popełnienia przestępstwa z art. 148 § 1 k.k., Sąd Okręgowy odniósł się również do możliwości zakwalifikowania jego czynu z art. 162 § 1 k.k. Na s. 82 uzasadnienia wyroku stwierdził jednak, że zebrany materiał dowodowy nie pozwolił mu odpowiedzieć na pytanie, w jakich okolicznościach A. Z. rozstał się z E. T. w nocy z dnia 22 na 23 listopada 2015 r., czy znajdowała nie ona wówczas w położeniu grożącym bezpośrednim niebezpieczeństwem utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu oraz czy oskarżony mógł jej tej pomocy udzielić. Z kolei Sąd Sąd Apelacyjny, w pkt 2.1.1. uzasadnienia, który w jego strukturze poświęcony jest faktom uznanym za udowodnione, wymienił nieudzielenie przez oskarżonego w dniu 23 listopada 2015 r. w jakikolwiek sposób pomocy E. T., widząc, że wpadła do rzeki i została „porwana” przez jej nurt, wskutek czego znalazła się w położeniu grożącym jej bezpośrednim niebezpieczeństwem utraty życia lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, a pomocy takiej mógł jej udzielić bez narażenia siebie lub innej osoby na niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu. Na takie ustalenia pozwoliła Sądowi II instancji analiza dowodów przedstawiona w pkt 2.2.1. uzasadnienia wyroku, z których wynika, że oskarżony zdawał sobie sprawę z sytuacji, w jakiej znalazła się pokrzywdzona, a jednocześnie, iż był on w stanie kontrolować swoje zachowanie w większym stopniu niż przyjął to Sąd I instancji i przez to mógł udzielić pokrzywdzonej pomocy.

Powyższe rozważania prowadzą do wniosku, że w badanej sprawie Sąd II instancji podjął prawidłową decyzję o wydaniu wyroku o charakterze kasatoryjnym, ponieważ kontrola wydanego przez Sąd I instancji wyroku uniewinniającego doprowadziła go do wniosku, iż zachodzą podstawy do skazania oskarżonego. Wprawdzie Sąd II instancji w ten sposób uznał, że skazanie dotyczyć powinno innego przestępstwa niż to zarzucane w akcie oskarżenia, ale jednak mieszczącego się w granicach skargi oskarżyciela publicznego. Tym samym Sąd odwoławczy uchylając wyrok Sądu Okręgowego prawidłowo zastosował art. 454 § 1 k.p.k. i w konsekwencji nie naruszył art. 437 § 2 k.p.k. Nawiązując do nadmienionej wcześniej uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20

września 2018 r., I KZP 10/18 (OSNKW 2018 z. 11 poz. 73), w badanej sprawie Sąd Apelacyjny nie ograniczył się do stwierdzenia możliwości wydania wyroku skazującego w ponownym postępowaniu, ale zajął stanowisko w przedmiocie zaistnienia podstaw do wydania wyroku skazującego, poprzedzone dokonaniem przez ten Sąd oceny dowodów oraz poczynieniem własnych ustaleń faktycznych.

Jeszcze raz zatem – w związku z treścią przedmiotowej skargi - należy podkreślić, że potrzeba ponownej oceny zebranego materiału dowodowego, wskazana w pkt 5.3.2. uzasadnienia wyroku, nie stanowiła przyczyny uchylenia wyroku Sądu I instancji. Sąd odwoławczy odniósł się do niej jako do konsekwencji wydania wyroku kasatoryjnego. Odnotować w tym miejscu wypada, iż Sąd odwoławczy nie dostrzegł potrzeby uzupełnienia materiału dowodowego, w tym zasięgnięcia dodatkowych opinii biegłych, o co wnioskowali pełnomocnicy oskarżycieli posiłkowych, oraz potrzeby ponownego przesłuchania świadków. Sąd stwierdził wręcz, że nie dostrzegł żadnych wadliwości odnoszących się do przesłuchania świadków występujących w sprawie.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy nie podzielił zarzutów sformułowanych w skardze na wyrok sądu odwoławczego. W związku jednak z zawartymi w uzasadnieniu skargi argumentami dotyczącymi braku zasadności skierowania przeciwko A. Z. zarzutu popełnienia przestępstwa z art. 148 § 1 k.k. sformułowanego w akcie oskarżenia oraz braku zasadności wniesionych apelacji, jak również stanowiska Sądu Apelacyjnego, który uznał niektóre zarzuty apelacyjne za zasadne i częściowo zasadne, podkreślić należy, że: *„W postępowaniu wywołanym wniesieniem skargi od wyroku sądu odwoławczego Sąd Najwyższy nie może (...) oceniać, czy zaistniały merytoryczne podstawy do wydania wyroku zmieniającego - nie jest bowiem władny na podstawie przepisu art. 539a § 1 k.p.k. do oceniania materiału dowodowego przedstawionego w sprawie - rozpoznanie sprawy w tym zakresie należy bowiem do sądów powszechnych.”* (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2018, V KS 15/18, Lex nr 2515959). Postępowanie w trybie skargi na wyrok sądu odwoławczego nie służy bowiem do dublowania przeprowadzonej już w sprawie kontroli odwoławczej. *„Przedmiotem kontroli w tym postępowaniu jest tylko stwierdzenie, czy uchylając*

wyrok sądu pierwszej instancji z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania, sąd odwoławczy kierował się podstawami wydania wyroku kasatoryjnego wskazanymi w art. 539a § 3 k.p.k. oraz czy takie rozstrzygnięcie było w konkretnej sprawie konieczne.” (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2019 r., II KS 8/19, LEX nr 2683385). Dlatego poza zakresem rozpoznania w postępowaniu w przedmiocie skargi na wyrok sądu odwoławczego pozostać muszą argumenty podniesione przez obrońców w przedmiocie prawidłowości dokonanej przez Sąd Apelacyjny oceny dowodów i poczynionych na jej podstawie ustaleń faktycznych.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak wyżej.